
Review: En bok om Finlands ekonomi

Author(s): Sune Ambrosiani

Review by: Sune Ambrosiani

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 4 (1902), pp. 179-191

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3437097>

Accessed: 21-06-2016 13:09 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

The Scandinavian Journal of Economics, Wiley are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

En bok om Finlands ekonomi.

N. C. FREDERIKSEN: *Finland, dets private og offentlige Økonomi. Kbhvn 1901.*

Sedan Europas uppmärksamhet och intresse genom det s. k. februarimanifestet och därmed i samband stående händelser blifvit fäst på Finland och dess förhållanden, uppblomstrade på de flesta kulturspråk en rikhaltig litteratur om detta land. Till de mest sakrika och objektiva framställningarne torde N. C. Frederiksens ofvan anförda arbete, som samtidigt kommit ut på danska, franska och engelska, kunna räknas. Dettas författare har haft en synnerligen originell lefnadsbana och om denna torde med ett par ord böra erinras för att förklara de synpunkter, som äro de ledande för framställningen.

Vid unga år ifrig skandinav och politiskt intresserad, blef Frederiksen tidigt professor i statsekonomi vid Köpenhamns universitet. Han påverkades betydligt af 1850- och 60-talens liberala strömningar. Ej blott som lärare och författare utan äfven som folktingsman och praktisk hushållare med synnerligen omfattande verksamhet sökte han förverkliga tidens läror. Det parti han i riksdagen tillhörde, hade satt stora ekonomiska reformer på sitt program såsom: rätt för en hvar att besitta jord, fullständig frihandel, förmögenhets- och inkomstskatt o. s. v. Fortfarande framtråda hos honom samma grundåskådningar. Emellertid hade han invecklat sig i för vidlyftiga affärer. Den stora ekonomiska krisen på midten af 1870-talet störtade också honom. Han nedlade sitt mandat som folkrepresentant, begärde och fick afsked från professuren och for till Amerika för att skapa sig en ny framtid.

Där blef han efter några år ledare för en vidtomfattande koloniseringsverksamhet, som att börja med var lönande, men äfven här växte

de hopade uppgifterna honom öfver hufvudet. Paniken kom och ruinerade honom för andra gången och han återvände till Europa. Det är väl minnen från denna hans verksamhetstid, som visa sig i ett ofta framträdande intresse för Finland ur synpunkten af att kunna göra det till ett kolonialland.

Sedan 1889 har han vistats i Europa, sysselsatt med journalistik och författareskap. Han har dock därvid icke egentligen ägnat sig åt forskningsarbete, ej heller föreliggande bok om Finland torde göra anspråk på att vara resultatet af något sådant. Redan dess yttre form — icke en enda hänvisning i noter till det behandlade materialet — häntyder på arbetets syfte att vara en samarbetning af tillgängliga statistiska fakta för att visa landets ekonomiska och i någon mån politiska belägenhet vid tiden för februarimanifestets promulgerande¹.

Ur finsk synpunkt måste det emellertid vara fördelaktigt ej blott att få sina ekonomiska förhållanden framlagda för den västerländska bildade allmänheten af en så beläst och erfaren författare som prof. Frederiksen, utan också är det gynnsamt för landets inbyggare själfva att se sitt arbete bedömdt af en så nykter man som han, att kunna få tillvarata de synpunkter, en person med så vidsträckt ekonomisk erfarenhet kan ha att framhålla till landets förkofran och utveckling. Så uppmanar han finnarne att afskaffa de rester af naturhushållning som ännu finnas kvar, så ger han exempelvis med stöd af sina erfarenheter från Amerika antydningar om hvilka stora inkomstkällor som ligga obegagnade, i det att bär-odling och fiskodling i ett så för dessa industrier lämpligt land på grund af okunnighet alldeles icke tillgodogöras eller genom föråldrade metoder icke tillnärmelsevis gifva den afkastning de borde. Dylika anmärkningar förtjäna väl också att uppmärksammas i andra land med besläktade förhållanden, t. ex. vårt eget.

* * *

I det första kapitlet, som fått en väl anspråksfull rubrik »säregen kultur», behandlas inledningsvis en del historiska och etnografiska fakta. Några uttalanden, som om den svenska kulturens betydelse för finsk ekonomisk utveckling, det svenska språket som kulturförmedlaren, den lutherska

¹ Boken inledes med en (visserligen illa korrekturläst) summarisk framställning (endast titlar) af de författaren tillgängliga källorna. Denna förtjänar särskildt framhållas som en lätt tillgänglig orienterande förteckning öfver den viktigaste litteraturen rörande Finlands ekonomiska, politiska och sociala förhållanden.

kyrkan som bildningsbringaren i äldre tider, väcka ej gensagor till lifs, men en del andra i kapitlet nämnda fakta äro ej bevisade, och man tycker det vara ganska onödigt att omnämna dem, eftersom de synbarligen endast ha ett aflägst samband med Finlands ekonomiska förhållanden.

Därefter (kap. 2 och 3) tagas under behandling åkerbruksidkarnes stora samhällsklass. För oss svenskar erbjuder denna framställning gifvetvis ett mindre intresse. Vi känna ju från vårt eget land, där vi haft en med den finska jämlöpande utveckling, till storbönder, småbönder, torpare och backstugusittare, de olika jordnaturerna och deras försvinnande, den medeltida byns skiftning och utflyttning o. s. v., hvilket alltsammans är af intresse att meddela en europeisk allmänhet som bakgrund till att förstå huru ohistorisk den inaugurerade regeringspolitiken med jordutdelning är.

Också är oss bekant, hvilka i en dansks ögon betydande vidder måste tillhöra en enda gård och de olika slags jord som ingå i en sådans ägor. Den finska statistiken uppger ett totalbelopp af 118,000 gårdar i landet. Af dessa ha ungefär 2,700 minst 100 har odlad jord, 22,000 mellan 25—100 har, 61,000 mellan 5—25 har och 32,000 under 5 har. Af dessa brukas de allra flesta af ägarne. Arrendatorer förekomma mest på kronogodsens. Ej ens på de större godsens har uppstått ett arrendatorstånd såsom i England och Danmark. På sista tiden skönjas dock tendenser i nya riktningar, i det kapitalstarka aktiebolag, som visserligen först köpt gårdarne för att afverka skogen, bilda stora godscomplexer och sköta dem med moderna hjälpmedel, maskiner o. s. v.

I dessa kapitel skildras därjämte kulturhistoriskt intressanta odlingsätt och byggnadsförhållanden, liksom det tragiska öde, som, om ej staten trädte emellan, kunnat öfvergå en del af de fria bönderna i de län, som 1721 och 1743 eröfrades af Ryssland, och som sedan återförenades med de 1809 förvärfvade, — de s. k. ryska donationsgodsens historia¹.

Det finska åkerbruket har under de senaste årtiondena liksom i de andra nordiska staterna ändrat mål och medel. Äfven om afkastningen af sädesodlingen, räknadt i 5-årigt medeltal, ökat från 4,5 till 5,5 hl. per invånare i landet och sålunda anger en betydande stegring, så är detta ändå ej mycket i jämförelse med den utveckling åkerbrukets binärningar

¹ S. 26 synes förf. ha ett väl djärft påstående: »kunstige Klasser findes der helldigvis ikke mere i Finland. Ligesom Adelen ikke mere har særlige Klasserettigheder er de gamle industrielle og kommercielle Lav ogsaa i den nyere Tid ophævede.» Härmed bortser ju förf. alldeles från att den politiska folkrepresentationen just är byggd på en konstlad klassuppdelning af samhället. Vidare adlas i stor utsträckning fortfarande, hvilket ju visar att adelskapet eftersträfvats för de med detta förenade särskilda rättigheterna.

kunna uppvisa. Uppfödande af hästar och fårskötsel ha visserligen gått framåt, men den största stegringen faller inom boskapsskötseln. År 1865 funnos 671,000 vinterfödda kor i landet, 1881 753,000 och 1898 1,091,000¹. Därför har också smörexporten ökat från $4\frac{3}{4}$ million i årligt medeltal i början af 1870-talet till omkring 14,5 million kg. år 1897, det år, som har den högsta siffran. De följande åren ha visat betydlig nedgång. Huruvida denna kan förklaras därigenom att den senaste uppsvingsperioden skulle så ha ökat välståndet inom landet, att den inhemska konsumtionen skulle absorberat minskningen i export, är svårt att kontrollera. Emellertid måste man därvid komma ihåg, att margarinen är förbjuden, så att konsumtionen i Finland ej kan få sina behof efter smör ersätta genom besläktade näringsämnen.

Inför så glänsande resultat inom mejeriskötseln väcker det endast löje då en medarbetare i generalguvernörens officiella tidning beklagar, att finnarne låtit sädesodlingen träda tillbaka för denna. Det enda rätta skulle vara att odla säd och bränna brännvin af säden. Dylika artiklar visa endast, att författaren kommit från ett land med efterblifven ekonomisk kultur och där brännvinsskatten blifvit en af statens största och allra oundgängligaste inkomstkällor.

Värdet af bruttoafkastningen af åkerbruket i Finland har för 1896 beräknats till 306 mill. mark (1 mk = 72 öre). Sädesodlingen gaf däraf 135 mill. och inom denna rågen framemot halfva beloppet. Utbytet af mjölken beräknas till 121 mill. efter en beräkningsgrund, att en liter mjölk värderas till 10 penni och de 1,100,000 korna lämnat 1,100 liter hvar under året. Kött, ull, såldt hö och ägg m. m. uppskattas till 50 mill. mark.

Detta resultat, i ett land med ännu ej på långt när tillvaratagna utvecklingsmöjligheter, bör under gynnsamma förhållanden enligt Frederiksen kunna göras mycket bättre. Men därför kräfvades ej blott att de högre och lägre undervisningsanstalterna få fortgå och utvecklas efter nya tiders behof, utan också att landet ej utsattes för en tullpolitik, som afstänger det från möjligheten att utifrån anskaffa de förbättrade redskap och maskiner, som talrika uppfinningar dagligen bringa i marknaden.

En lika om ej en ännu mer betydande utveckling förete skogsvärden och afkastningen af skogsbruket (kap. 5). Hur man än vill karaktärisera begreppet skogbevuxen mark, är Finland väsentligen ett skogsland. Skogen består till största delen af gran och furu, ehuru andra träslag som

¹ Dessutom oxar och tjurar: 1881 65,000 och 1898 79,000, ungboskap: 1881 211,000, 1898 315,000.

t. ex. aspen på grund af sitt värde för vissa industrier fått ekonomisk betydelse. På grund af denna rikedom på trä ödslade man med det samma. Svedjande och tjärbränning äro väl nu för tiden begränsade, men ännu behöfs i de skogrika trakterna för en gård i Vasa län 190 kubikmeter bränsle, i Nylands 123 kbm., då ett hushåll i städerna får nöja sig med 14.

Det klagas också i Finland öfver att de privata jordägarne allt för gärna sälja sin skog och därtill för ett lågt pris. Detta har också medfört i stort sedt en sköfving af tillgångarne. Mot denna klagan framhåller prof. Frederiksen andra synpunkter: hvarför skulle icke bönderna sälja skogen, då det för dem är fördelaktigare att ha kapitalerna, och kunde väl utan de penningssummor, som influtit för skogen, landtbruket ha utvecklats så som skett? Visserligen ha olika människor olika förmåga att riktigt behandla inkomsten af skogsförsäljningen, men denna skillnad finnes på alla områden, och att småbönder sälja för underpris torde bero på, att penningen just för dem har det största värdet.

I skogspolitiska frågor är Frederiksen trogen sina liberala traditioner. Han erkänner det principiellt riktiga i 1886 års skogslags förbud för enskilda att förstöra sin skog, men däremot gillar han ej förslagen att efter svenskt förfarande i vissa län förbjuda export af vissa dimensioner. Han framhåller stordriftens betydelse vid företag af denna art. »I det hele synes man i Finland ikke fri for de Fordomme mod Handel og Mellemænd, som man saa ofte møder i mindre udviklede Lande. Man er især uvillig stemt mod Mellemænd, der købe Skovlodder for igen at sælge dem til andre. Men man anerkender i det Hele ikke tilstrækkeligt Handelens Betydning. Det er dog først denne der giver Træet Værdi. Det er ikke nok at Træet findes; man maa forstaa at sælge det, at Samle de fornødne Masser og at benytte Konjunkturerne.» Följaktligen är hans uppfattning af den också i Finland väckta frågan om aktiebolagens rätt att köpa och besitta skogsegendomar gifven. Äfven utlänningars rätt till placering af kapital i dylika bolags aktier eller hithörande verksamhet inom landet anser han naturlig, »man har ju i allmänhet icke något emot att få främmande kapital in i landet».

Totalvärdet af hela exporten trävaror (oarbetadt trä, halfförädladt och förädladt, däri trämassa och däraf tillverkad papper inräknadt) utgör omkring 118 mill. mark eller 64 % af landets hela exports värde 1899. Träet är underkastadt exportafgifter, ungefär 5 % af dess värde på rot,

och man har föreslagit att öka dessa afgifter, något som Frederiksen i öfverensstämmelse med sina allmänna grundsatser anser förkastligt.

En alldeles särskild ställning som skogsägare intager den finska staten. Denna äger nämligen omkring 14 mill. har land. Af dessa äro 8,5 mill. har mossar, klippor och vatten, 3,5 mill. har skogsmark i trakter, som kunna ge afkastning, och 1,2 mill. har ungskog, allt enligt forststyrelsens beräkning. Deras värde uppgår till ett par 100 mill. mark.

Förr, innan man insåg statsskogarnes värde, ödslades med dem och de vansköttes. För ej så länge sedan t. ex. gaf man nybyggare stora skogsarealer, hvilka de ej behandlade bättre, än att de genast afyttrade dem. Därmed har man nu också upphört. I olika trakter bildades intill 1895 kronoparker på så sätt att staten inköpte för skogsodling lämplig mark, som förut afverkats, för att där drifva rationellt skogsbruk. Den nuvarande forststyrelsen får erkännandet att stå på höjden af vår tids åsikter om förståndig skogsvård, en sådan, som har ekonomiska mål i sikte. All mogen skog skall afverkas och detta ske i den utsträckning konjunkturerna kräfva, så att man ej enbart sträfvar efter en lika stor årlig produktion. I allmänhet borde mera kapital användas på skogsvårdens utveckling i ett land, där staten har större domäner än i något annat i Europa och därmed en af de viktigaste och intressantaste uppgifter, en statsmakt kan få.

Skogs- och åkerbruk äro Finlands viktigaste näringsgrenar. Ej på långt när samma betydelse för landet hafva de andra tillsammantagna. Tillgodogörandet af bergen såväl granit som kalksten sker till husbehof och för en eller ett par millioner mark i export. Landet är ej vidare rikt på mineralier. Den malm som förekommer i större mängd, järnmalmen, innehåller mindre procent järn än den importerade svenska. Importen af råjärn och järnvaror är högst betydande. År 1898, som visar de högsta siffrorna på grund af särdeles gynnsamma konjunkturer, äro siffrorna: järnvägsskenor 27,000 ton, tackjärn 21,600 ton, öfriga slag 37,000 ton. Af järn exporteras också rätt stora kvantiteter, men hvad förbrukningen inom landet upptar, beräknas till 44,000 ton. Totalmängden, omsatt i råjärn, anses vara 135,000 ton eller 50 kg. per innevånare i landet. Alla dessa siffror ange ett betydande uppsving. Detsamma finner man, om man för samma år 1898 beräknar hvad som nedlagts på maskiner, redskap och apparater. Detta värde uppgår till 40 mill. mk mot 13 mill. 1889.

En motsvarande ökning företer också industrien: bruttoafkastningen 1897 utgjorde för bomullsmanufakturverk 19,8 mill., mekaniska verkstäder och järngjuterier 19,2 mill., pappersbruk, trämassefabriker o. s. v. 18,4 mill., garfverier och läderfabriker 12,5 mill., sockerraffinaderier 10,4 mill. och tobaksfabriker nära 9 mill. mark o. s. v. Den enda, hvars afkastning sjunkit, är brännvinsbränningen (1898 för $6\frac{3}{4}$ mill. marks värde mot $11\frac{1}{3}$ mill. 1886) och efter 1899 med dess många tidningsindragningar torde afkastningen af tryckerier och grafiska anstalter ha gått ned från de 5 mill. mark, som utgjorde 1898 års produktion. Industriens hela bruttoafkastning (sågverkens inräknad) slutar på en summa af 284 mill. mark 1898 mot 114 mill. mark 1887.

Med skärpa framhåller emellertid författaren, att en stor del af dessa industrier icke hvila på sund ekonomisk grund. De uppehållas med konstlade medel genom de egendomliga tullförhållandena, som råda i landet. En del fabrikers betydande vinst inhöstas sålunda på det helas bekostnad. Exempelvis åtnjuta fabrikerna i Tammerfors det märkliga privilegiet att införa råvaror för sina behof tullfritt, en för dem vinstbringande undantagsställning.

Detta industriens uppsving har medfört uppkomsten af en talrik arbetarklass och en stegring i deras löneförhållanden. Den finske arbetaren anses ha goda egenskaper och utvecklingsmöjligheter. Ännu har dock ej industrien nått den omfattning, att arbetarförhållandena kunna jämföras med de stora industriländens. Början till en skyddslagstiftning och olycksfallsförsäkringslagstiftning är gjord som dock är ganska ofullkomlig. Detta beror väl till större delen på att förhållandena ännu ej äro så utvecklade, att misshälligheterna framträdte så skarpt.

Förutsättningarna för den finska industriens utveckling synas vara förhoppningsfulla. De tusen sjöars land har i sina fall kraftkällor, som ännu på långa vägar ej tillvaratagits, och deras betydelse ökas än mer, om de på experimentens stadium befintliga metoderna att skilja metallen från malmen visa sig realiserbara. En större fara hotar enligt förf. från annat håll. Som nyss antydts, hvilat redan en del industrier på osund ekonomisk grund. Skulle en tullunion med Ryssland bli en verklighet, skulle de redan olämpligt höga tullarne än vidare höjas och nya nästan prohibitiva införas. Allt flere industrier skulle byggas på konstlade förutsättningar. De ekonomiska resultaten af den ryska tullpolitiken erbjuda, äfven om statistikens siffror därifrån vore tillförlitliga, icke någon förebild,

som manar till efterföljd. Dylika frågor ligga emellertid utom landtdagens lagstiftningsmakt.

Ännu mer ödeläggande än för industrien vore tullunionen för om-sättningen, sjöfarten och handeln, »civilisationens nyttiga tjänare». Utom det att Finland isolerades, är det för öfrigt långt ifrån säkert, att inkomsterna för statskassan skulle stiga. Det visar sig, menar förf., att det moderata finska tullsystemet just på grund af sin moderation inbringat mer än det ryska, i förhållande till innevånarantalet nästan $3\frac{1}{2}$ gång så mycket, efter de sista årens medeltal 13 à 14 mark per individ i Finland mot 4 i Ryssland. Olämpligt höga tullar införa dessutom osunda vanor, smuggling o. d., i folkklivet, men hvad värre är, företagsamheten och den sunda spekulationen förkvävas.

Exportens sammansättning ha vi redan ofvan varit i tillfälle om-nämna, mest skogs- och åkerbruksprodukter samt några fabriksvaror. Dess slutsumma anges 1899 till nästan 185 millioner mark; importens däremot för samma år till 251 millioner mark. Dessa siffror ha ökat ansevärt på de senaste åren, och det behöfver väl ej erinras om att den senare siffran kan anses relativt exaktare än den förra, eftersom de införda varorna bättre kontrolleras än de utförda. Införseln 1899 sammansattes väsentligen af följande varor: spannmål för 59 mill. mark, däraf största delen brödsäd, men också hafre och majs; kött och amerikanskt fläsk för öfver 7 mill.; hudar, skinn för 8,7 mill.; kolonialvaror (särskildt sockret tilltagit) för 23,5 mill.; dryckesvaror för 6 mill., potatis och andra växtämnen för 7 mill.; garn, väfnader, färdiga kläder för 27 mill.; malm, mineralier för 10,6 mill., metaller och metallarbeten för 22,8; maskiner och maskindelar för 18,2 mill., fartyg för 7,7 mill.

De varor, som främst ökat, tillhöra konsumtionsartiklarne, och en så sammansatt import måste vara ett godt tecken på, att välståndet och köpkraften hos bredare lager af befolkningen väsentligt förbättrats under de senaste åren.

Handelsomsättningen 1899 med de olika landen fördelar sig så, att den, som naturligt är, är störst med Ryssland (total 140 mill. mark, 85 mill. imp., 55 mill. exp.) Att den med detta land blifvit så stor, beror äfven på konstlade anordningar. Finland lämnar tullfrihet åt vissa ryska varor, Ryssland sätter lägre tull för vissa finska, för hvilkas mängd dock en viss maximigräns vanligen är satt. Men den viktigaste anledningen är, att vissa eftersökta varor i Finland beläggas med mindre tull, om de importeras från Ryssland, än om de tas från något annat land. En

dylik särställning vore ju för det importerande landet förmånlig, om varornas kvalitet på olika produktionsorter vore densamma, t. ex. i fråga om råsocker eller fotogén.

Den näst största omsättningen har Finland med England, som dock faktiskt är större afnämare än hvad siffrorna (total 95,5 mill., imp. 41,3 mill., exp. 54,2 mill.) visa, ty exempelvis smör uppköpes af danskar som mellanhänder, fastän dess destinationsort egentligen är England. Med Tyskland är det omsättning på 97,5 mill. hvaraf importen belöper sig till 81,5 mill. till stor del beroende på att tyskarne äro mellanhänder för t. ex. kolonialvaror. Med öfriga land är omsättningen betydligt mindre. Från Sverige importeras för 13,5 mill. och det exporteras dit för 7 mill., tillsammans således 20,5 mill. mk. Siffrorna ha gått ned, sedan de svenska tullarne höjts. Omsättningen med Danmark är sålunda högre än med Sverige.

Detta varubyte sker, för så vidt det går sjöledes, till en icke obetydlig del med finska fartyg. År 1899 importerades 60 % med finska, 40 % med utländska fartyg, däremot skedde exporten till något mer än hälften med utländska fartyg.

* *

Finlands penning- och bankväsen är numera förträffligt organiseradt. Efter ha haft många svårigheter att arbeta med¹ ordnade man myntväsendet först genom införande af silfvermyntfot och sedan genom lagen 1877 af guldmyntfot. Guldmyntet är dock lika litet i Finland som i Sverige ute i rörelsen. Detta ligger i bankens källare och omsättningen förmedlas genom banksedlar. Dessa finnas till fyra olika valörer, 5, 10, 20 och 500 mark.

Sedlarne utgifvas uteslutande af Finlands bank, en princip, som Frederiksen icke anser odeladt lämplig. Han anser tvärtom att en delning af värden om cirkulationsmedlen och kreditens elasticitet vore att föredraga. Emellertid upphörde banken 1886 att ge ränta på deposita. Då författaren framhåller detta som exempel till efterföljd för Sveriges riksbank, beror detta tydligen på, att han ej följt med vår senaste banklagstiftning.

Genom lagen af 9/11 1867 infördes de ännu gällande grunderna för Finlands banks förvaltning. Den skötes under ständernas garanti af

¹ Jfr D. Davidsons framställning i denna tidskrift årg. 1900 med anledning af J. V. Tallqvists bok, Bidrag belysande det svenska myntets historia i Finland sedan år 1808.

deras fullmäktige, som efter direktionens förslag afgör om räntefot och diskonto. Den utöfvande myndigheten, direktionen, utnämnes af kejsaren efter senatens förslag i fråga om ordföranden, annars efter ständernas förslag. Revisorer väljas af ständerna och bankoutsnittet granskar under riksmötet förvaltningen. Ändringar i banklagen företagas af ständerna med regeringens samtycke. Banken ledes numer efter affärsmässiga och bankmässiga principer och ej såsom förr som »välgörenhetsinrättning». Den har 14 filialkontor och har bildat betydande reservfonder.

Jämte Finlands bank finnas flere privatbanker, af hvilka flere uppstått i den sista uppsvingperioden efter 1895 och andra därunder betydligt vidgat sina grundfonder. De stå under statskontroll och likna i sina affärsprinciper mycket de skotska bankerna, ett banksystem, om hvilket det ju blifvit sagdt att det vid sidan af folkundervisningen förvandlat ett barbariskt folk i ett vildt land till ett sådant, som står lika högt som hvilket som helst annat, om ej högst af alla.

Här kunna vi ej i detalj följa de enskilda bankernas framgångar, liksom ej heller den intressanta framställningen af Finlands ekonomiska utveckling under de sista 50 åren i förhållande till den allmänt europeiska med sin af hårda kriser periodiskt afbrutna historia. För att dock ge en föreställning om hvad som skett i Finland, för så vidt det kan mätas med banksiffror, lämna vi några siffror om bankernas ställning vid slutet af åren 1879, 1889, 1899 i millioner mark.

Finlands bank:

Aktiva:				Passiva:			
	1879	1889	1899		1879	1889	1899
Guld	17	22	21	Utelöpande sedlar .	37	55	73
Silfver	9	3	2	Andra à vista förbin-			
Statspapper, obliga-				delser	8	8	17,5
tioner och utländ-				Skuld, som amorte-			
ska fordringar . .	16	29	45,5	ras	4	3	1
Lån, kassakreditiv,				Grundfond	6	10	10
växlar	25	33	55,5	Reservfond	9	7	16,5 ¹
Fast egendom . . .	—	1	1	Innestående vinst .	8	7	8
Diverse	3	2	1				
Summa	70	90	126	Summa	72	90	126

¹ Reservfonden senare ökad till 23 ³/₄ mill.

De enskilda bankerna:

Aktiva:				Passiva:			
	1879	1889	1899		1879	1889	1899
Kassa	5	8	10	Aktiekapital och re-			
Tillgodohafvande hos				servfond	15	18	53
utländska korr. och				Deposita	27	77	282
växlar på utlandet	3	16	22	I löpande räkning . .	6	13	19
Obligationer	8	15	28				
Inländska växlar . . .	16	37	124				
Lån	11	21	85				
Kassakreditiv och lö-							
pande räkning . . .	8	17	93				
Fast egendom	—	1	8				
Summa	51	115	370	Summa	48	108	354

Andra penningeinträttningar af samma slag som annorstädes finnas också i Finland: hypoteksanstalter, lif- och andra försäkringsanstalter samt sparbanker. De sistnämnda voro 1899 till antalet 188 med 133,000 böcker och 72 mill. mk insatta. Detta gör per bok i medeltal 542 mk mot 396 mk 1880, men då funnos blott 36,000 konton och 14 $\frac{1}{2}$ mill. mk insatta. — Som en rest från forna dagar existera ännu sockenmagasin med utlåning af spannmål till sådd och under nödår.

Finland är af naturen synnerligen gynnadt i fråga om samfärdselsvägar och äger ett utveckladt landsvägsnät, 44,000 km. med en beräknad anläggningskostnad af 220 mill. mk. Sedan för 40 år sedan den första järnvägsbiten fullbordades, har järnvägar byggts i olika äfven fattigare delar af landet. Dessa ägas i hufvudsak af staten, endast några bibanor af enskilda. Nu finnes omkring 3,000 km. för en samlad anläggningskostnad af mellan 260 och 280 mill. mk. Af dessa har hälften anskaffats genom lån, resten tagits från de löpande inkomsterna. Trafiken har på alla områden gått framåt, äfven om totalafkastningen gått ner så fort en ny bana i aflägsnare fattiga trakter öppnats.

Postväsendet är fullt modernt organiseradt, emellertid har det 1890 lagts under rysk öfverstyrelse och nyligen ryska frimärken införts. Postinkomsterna gå dock fortfarande till finska statskassan. Vidunderliga rykten om planlagda ingrepp i korrespondensfriheten ha emellanåt dykt upp. Telegrafen, som upprättats af ryska staten i försvarsändamål, är relativt obetydligt utvecklad och taxorna höga. De olägenheter, som kunna följa häraf, undanröjas af de finska statsbanornas telegraf och ett billigt väl organiseradt telefonväsen (infördt 1882), omkring 300 centralstationer

och 4,700 km. dubbeltrådiga interurbana ledningar funnos redan i slutet af år 1898. »Telefonens användande har trängt in i sederna och den spelar den största roll i det ekonomiska så väl som i det sociala och intellektuella lifvet. Den är ett af de vackraste bevisen på landets civilisation».

Hvad statshushållning och offentliga bördor beträffar intar Finland en gynnsam plats bland Europas nationer. Dess finanser äro goda, det sörjes liberalt för utvecklingen, och budgeten, som balanserar med en beräknad slutsumma på 83,584,000¹ mk i medeltal för femårsperioden 1901—04, visar öfverskott. Staten har stora reservfonder och stora egendomar. Den i förhållande till statstillgångarna obetydliga statsskulden är placerad uteslutande i produktiva företag.

I förhållande till en så pass stor slutsumma spela räntor och amortering samt anslagen till krigsmakten en märkligt liten roll. Det var sålunda ej underligt att senaste landtdag kunde visa sig så tillmötesgående i fråga om anslagskraf till den senare, som den verkligen gjorde.

Budgeten erbjuder inga märkliga nyheter. Däremot är intressant att se hurusom kontrollen skärpts genom en förordning af 1899 att träda i kraft från och med 1901. Man har utarbetat denna under många år, och det är väl den praktiska bankerfarenheten hos de senaste cheferna för senatens finansexpedition före senatens rekonstruktion 1899, som fört fram en så mönstergill organisation². Genom denna har man nått en fullständig centralisation af statens medel. Från alla kassor inbetalas allt, som ej behöfves för de löpande utgifterna, på löpande räkning hos Finlands bank eller på orter, där denna ej har filialkontor, hos enskild bank. Ingen kassa får ens dag till dag behålla mer än 50,000 mark. På gemensam löpande räkning anvisar så väl statskontoret som länstyrelserna; de senare inlämna specifierad redogörelse för insättningar och uttag till det förra. Alla kassor revideras en gång i månaden. Man har härigenom velat komma till en lika så väl ordnad administration som i andra mo-

¹ Hvad denna siffra beträffar, är att märka, att man i Finland liksom hos oss inräknar bruttosummorna från de affärsföretag t. ex. järnvägarne, staten drifver, i budgeten. Frederiksen anser, att omkostnaderna aldrig borde medtagas, utan endast nettovinsten.

² Äfven efter rekonstruktionen 1899 har man sökt få chefer, som haft praktisk bankerfarenhet, men har tydligen ej varit så lycklig i valet. Den nuvarande anses såsom kontrollant och ordförande i förvaltningsrådet i finska jordbruks- och industribanken varit vållande till bankens obestånd (betalningsinställelse hösten 1900, konkursansökan våren 1902) och har i februari i år liksom öfriga medlemmar af bankens styrelse och råd samt kontrollanter åtalats af 6 aktieägare (jfr en korrespondens i Göteborgs Handelstidning 14/3 1902).

derna konstitutionella stater. Säkerligen kommer icke ett mindre hederligt ämbetsmannastånd än det, som genomfört denna reform — som här endast i allmänna drag kunnat antydvas — att hysa samma aktning för denna organisation, som den danska nationalekonomen.

I slutkapitlet om Finlands styrelse och framtid lämnas en kortfattad redogörelse för styrelsens karaktär, förvaltningsorganisationen, kyrkan, skolväsendet, föreningsväsendet, som numera är starkt begränsadt, språkfrågorna m. m. hvilket allt för svenskar torde i sina hufvuddrag vara känt.

I fråga om landets framtid hänvisar Frederiksen till den storartade utvecklingen på alla områden och icke minst det ekonomiska. Visserligen ter sig denna alldeles ovanligt lysande, därför att de sista siffror och uppgifter, som varit honom tillgängliga, härstamma från ett kulmenår i en uppsvingsperiod. I Europa hafva de goda åren följts af svåra kriser, till hvilka vi ej sett motstycke på kanske de senaste 30 åren. Hårda tider ha kommit också för Finlands ekonomiska lif, men huru mycket som framkallats af den — man skulle vilja säga — lagbundna reaktionen efter uppsvingsperioden och huru mycket som berott på den af februarimaniestet framkallade politiska situationen, därom torde vara svårt att döma. Det primära statistiska materialet för senare tid än 1899 är ännu ej tillgängligt. Först när detta föreligger, torde några af de viktigaste förutsättningarna för att kunna komma till en åsikt i denna svårlösta fråga förefinnas.

Sune Ambrosiani.

